

Елла Андрієвська
м. Київ, Україна

Європейські інституції перекладу та особливості їх функціонування

Abstract. *The article introduces the basic principles of the European Union's language policy. The peculiarities of the organization and work of the European Commission's translation and interpretation services are considered; the peculiarity of the activities of modern highly specialized interpreters and translators is revealed. Recommendations are provided regarding digital platforms for learning and practicing interpretation and translation; the possibilities of the eTranslation machine translation program adapted to the EU are analyzed.*

Key words: *multilingualism of the European Union, translation and interpretation services, European Commission, speech repository, machine translation*

Унікальною рисою Європейського союзу є його багатомовність, яка закріплена в Хартії основних прав ЄС. Основними принципам, на яких ґрунтується багатомовність, є:

- Право бути почутим рідною мовою!
- Повага до «культурної, релігійної та мовної різноманітності».
- Об'єднання у різноманітті (*Invarietate concordia*).

Євросоюз – це співдружність 27 держав, що відзначається розмаїттям двадцяти чотирьох офіційних мов. Політика Європейського союзу передбачає надання можливості кожному громадянину брати участь у розбудові Європи, стежити за рішеннями та законами, які ухвалюються для європейців, мати доступ до євродокументації рідною мовою, а також мати можливість звертатися до інституцій ЄС на рідній мові та отримувати відповідь цією ж мовою. За цих умов затверджені законодавчі документи перекладаються і публікуються офіційною мовою кожної держави-члена.

Водночас особливого значення у діяльності Євросоюзу набувають професійні служби перекладу, оскільки саме вони забезпечують доступність усієї документації кожною офіційною мовою. Зважаючи на це, кожна європейська інституція має свою службу перекладу, де працюють висококваліфіковані перекладачі. Найважливішою з них є перекладацька структура Європейської комісії, яка представлена двома спеціалізованими підрозділами, що знаходяться у Брюсселі та Люксембурзі. Це – Генеральний директорат з питань усного перекладу (Directorate-General for Interpretation або відомий за колишньою французькою назвою SCIC – Service Commun Interprétation-Conférences,) та Генеральний директорат з питань письмового перекладу (Directorate-General for Translation).

Служба усного перекладу DG Interpretation обслуговує такі інституції як Європейська комісія, Європейська рада (глав держав або урядів), Рада Європейського Союзу, Комітет регіонів, Європейський економічний і соціальний комітет, Європейський інвестиційний банк, агенції та органи в державах-членах [1]. Зважаючи на значну кількість офіційних мов, ведучі установи Європейського союзу використовують у своїй роботі лише кілька мов. Так, в якості процедурних мов для внутрішньої діяльності Єврокомісія використовує лише англійську, французьку та німецьку. Суд Європейського союзу використовує французьку мову як робочу, а Європейський центральний банк веде свою діяльність переважно англійською мовою.

Сьогодні DG Interpretation є найпотужнішою службою перекладу у світі, яка призначає 500 перекладачів на 40 зустрічей у Брюсселі майже щодня. Більшість усних перекладачів можуть перекладати з 4-х мов на свою рідну мову; деякі навіть можуть перекладати з 7-ми, 8-ми або 10-ти мов. Загалом тут близько 200 перекладачів перекладають іноземною мовою. Місія директорату полягає в тому, щоб зробити можливим багатомовне спілкування в центрі прийняття рішень у спільноті. Відділ здійснює технічну підтримку та управління проектуванням сучасних конференц-залів для проведення засідань Єврокомісії багатьма мовами, організовує також конференції для генеральних директоратів і департаментів Єврокомісії. Фахівці усного перекладу працюють на чотирьох напрямках: *послідовний переклад*, *синхронний переклад*, *переклад від імені особи (ретрансляція повідомлення)*, *«шушотаж»* або *тлумачення«пошепки»*. В інституціях ЄС найбільше використовується техніка синхронного перекладу з використанням звукоізоляційних кабін. Перекладачі зберігають повну конфіденційність і нейтралітет щодо того, що бачать і чують. Офіційними усними перекладачами можуть працювати лише ті, які пройшли міжвідомчий конкурс, а позаштатними – ті, що пройшли тест міжінституційної акредитації, які у подальшому вносяться до загальної бази даних акредитованих перекладачів-фрілансерів ЄС.

Перекладацька робота є досить спеціалізованою у сферах науки, виробництва, права, економіки та техніки. Поле діяльності перекладачів часто є сфера імпорту-експорту, маркетингу та стимулювання збуту, а також – комунікація. Незначною є потреба перекладів у справі видавничій (художній переклад) чи аудіовізуальній (дубляж, адаптація). Загалом 80% письмових та усних перекладачів є незалежними, найнятими спеціалізованими агентствами на час виконання місії чи проекту. Інші працюють у великих компаніях, консалтингових фірмах, асоціаціях та державних установах. Вузькофахові перекладачі представлені переважно у конкурентоспроможних галузях, як наприклад, телекомунікація, авіація, агропродовольча та фармацевтична промисловість тощо.

Наразі відбувається процес розширення кодонів і разом з ним збільшення кількості мов для перекладу. Це зумовлено потребою забезпечення переговорів на шляху розгортання діяльності ЄС. Зростає роль країн у розбудові потенціалу в контексті їхніх зобов'язань вступу до ЄС. З огляду на це DG Interpretation надає підтримку за такими напрямками як допомога у створенні магістратури та аспірантури; фінансова підтримка: гранти університетам; педагогічна допомога: семінари, які проводять досвідчені викладачі; тренінги викладачів по модулях; цифрові пропозиції: спеціальні платформи.

Підтримка зв'язку з DG Interpretation можлива через соціальні мережі:

- https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/interpretation_en

- <http://twitter.com/EUinterpreters>

- <https://www.facebook.com/EUinterpreters>

- <https://www.instagram.com/euinterpreters/>

- <https://www.youtube.com/@EUInterpreters>

Серед он лайн платформ, які надає DG Interpretation для користування:

- Центр знань з усного перекладу Knowledge Centre on Interpretation (KCI);

- Репозиторій промов Speech Repository.

Центр знань з усного перекладу (KCI) – це відкрита і безкоштовна веб-платформа, яка забезпечує можливість для роботи «все в одному» для всіх, хто практикує або зацікавлений усним перекладом. Центр об'єднує різноманітні співтовариства перекладачів і сприяє управлінню та обміну знаннями, створенню синергії та поширенню передового досвіду не лише усного перекладу на конференціях, але й інших форм, таких як публічні послуги та усний переклад. Тут розміщена велика кількість матеріалів, включаючи навчальні засоби, термінологічні ресурси, довідкову літературу, електронні книги, статті та словники тощо. Платформа об'єднує професійну перекладацьку спільноту з іншими соціальними групами та форумами для обговорення та обміну інформацією, співтворства WikiDocs, обміну новинами та подіями, публікації вмісту. На даний час уся інформація Центру KCI відтворюється англійською мовою, утім, планується, що ресурс стане доступним усіма 24 офіційними мовами ЄС [3].

З метою забезпечити наявність достатньої кількості кваліфікованих перекладачів для конференцій для задоволення поточних і майбутніх потреб DG Interpretation надає підтримку навчання перекладачів. У цьому контексті DG Interpretation розробив репозиторій промов – Speech Repository.

Репозиторій промов Speech Repository – онлайн-інструмент дистанційного навчання лише для некомерційних цілей, орієнтований на студентів, перекладачів і професійних усних перекладачів для практики та вдосконалення своїх навичок усного перекладу[4]. Він містить відеозаписи «реальних» публічних виступів і спеціально розроблений педагогічний матеріал, створений доповідачами для DG Interpretation.

Тут зібрані виступи, які звучать усіма 24 офіційними мовами ЄС, мовами країн-кандидатів, арабською, китайською та російською.

Серед представлених у сховищі виступів, відібраних з різних джерел:

- публічні виступи або уривки публічних виступів із заходів Єврокомісії (семінари, прес-конференції, конференції чи зустрічі);

- публічні виступи або уривки публічних виступів у національних парламентах, в інших європейських або міжнародних установах, таких як Європейський парламент, які вже доступні для завантаження;

- промови, записані спеціально для сховища промов внутрішніми (штатними перекладачами) або зовнішніми доповідачами (акредитованими агентами з усного перекладу конференцій, перекладачами-фрілансерами), викладачами університетів.

Репозиторій виступів складається з двох частин:

- The Speech Repository з відкритим доступом до широкого спектру відеоматеріалів лише в потоковому режимі;

- My Speech Repository, обмежена частина інструменту з додатковими функціями, яка потребує реєстрації через EU Login. Доступ надається університетам-партнерам і міжнародним організаціям за запитом і за попередньою згодою DG Interpretation.

Записані промови та відеофайли, що входять до бази даних репозиторію, обов'язково містять такі відомості: *особисті дані доповідача*: ім'я, посада доповідача, організація, яку він представляє; *дані виступу*: ідентифікатор, дата та місце виступу, джерело виступу, назва, предметний домен, опис; *навчальні дані*: мова, що використовується, рівень складності (базовий, початковий, середній, просунутий/тестовий, дуже просунутий), тип акценту, якщо є у мовця (наприклад, американська англійська), тип для використання в навчанні (синхронний або послідовний переклад), термінологія (ключові слова виступу), тип мовлення (реальний виступ або педагогічний матеріал), стенограма (за наявності).

My Speech Repository є доступним для обмеженої кількості відвідувачів порталу. Це передусім зареєстровані користувачі: студенти та викладачі університетів, яким надано доступ; співробітники державного органу з офіційно наданим доступом; штатні перекладачі та акредитовані агенти з усного перекладу конференцій, перекладачі-фрілансери з європейських установ. Пошук файлів відео-виступів здійснюється за такими критеріями як мова, рівень складності, домен, тип використання в навчанні, ідентифікатор відео. У *Моєму сховищі виступів* користувачі також можуть завантажувати промови та мати доступ до стенограм, якщо вони доступні. Тут можна ділитися відеофайлами з іншими користувачами та запрошувати їх записувати переклади промов за допомогою спеціального інструменту запису SCI Crec. Можна обмінюватися відгуками щодо записаного перекладу за допомогою функції приватного асинхронного чату *стандартний користувач*.

Поряд з DG Interpretation у Європейській комісії функціонує Генеральний директорат з питань письмового перекладу – DG Translation, який займається перекладами текстів для Єврокомісії на 24 офіційні мови ЄС, а також, за необхідності, на деякі інші. Ця перекладацька служба займається виключно письмовими текстами. Головними напрямками її роботи є: переклад законів, програмних документів, звітів, листів тощо, які розробляються Єврокомісією або надіслані до неї; допомога у спілкуванні з громадськістю, і водночас допомога громадянам держав-членів бути в курсі політики ЄС; редагування вихідних документів, складених представниками ЄК; консультування відділів ЄК стосовно мови та керування багатомовними веб-сайтами; забезпечення правильної термінології усіма офіційними мовами ЄС, відповідно до офіційного визначення у міжінституційній базі даних IATE [5] .

Інтерактивна термінологічна база *IATE (Inter-Active Terminology for Europe)* - це міжвідомча база даних Євросоюзу. IATE об'єднує всі існуючі термінологічні бази даних перекладацьких служб ЄС і на сьогодні містить приблизно 1,4 мільйона багатомовних записів [6]. На даний момент використовується остання нова версія IATE, яка була надана у доступ у 2018 році внаслідок повного оновлення системи, де були використані основні передові технології відповідно до останніх стандартів розробки програмного забезпечення. Система має новий інтерфейс, є доступною для внутрішніх і зовнішніх користувачів та зручною у використанні.

Відповідаючи на запит суспільства, нові технології зробили революцію в перекладі. Розширення перекладу відбувається передусім за рахунок здійснення багатомовної технічної комунікації. Сюди відноситься, переклад онлайн-довідки, інтегрованої у публікацію програмного забезпечення, чи переклад сайтів, програм, застосунків. Процес може супроводжуватись зміною елементів інтерфейсу, мультимедійних файлів, схем, числових форматів тощо. Сьогодні це новий напрямок у перекладі – *локалізація*, що являє собою адаптацію змісту тексту до культурних особливостей певної країни, регіону чи групи населення. Це своєрідний творчий підхід до перекладу маркетингових текстів, який має на меті зробити текст ідеальним для сприйняття цільовою аудиторією.

Сучасна європейська індустрія перекладу тепер має цифрові інструменти програмного забезпечення для машинного перекладу та надає можливість фахівцям отримати доступ до платформ спільного перекладу. Машинний переклад допомагає зрозуміти суть тексту в будь-який час і в будь-якому місці. Для перекладу тексту чи документів з однієї мови на іншу машинний переклад використовує замість людських перекладачів програмне забезпечення або штучну нейронну мережу. Ця технологія досягла значних успіхів за останні роки. Утім, слід мати на увазі, що результат машинного перекладу все ще є лише необробленим перекладом, і що якість і точність перекладу може відрізнятись залежно від типу тексту та мовної пари.

Європейська комісія обрала і успішно використовує адаптовану до ЄС програму eTranslation [7]. Це передовий сервіс нейронного перекладу, ефективний за умови необхідності швидкого перегляду інформації щодо новин і подій, коли офіційний переклад є недоступним. Он-лайн система була запущена у 2017 році, замінивши стару статистичну систему MT@EC. Продукт eTranslation призначений для перекладу текстів та офіційних документів ЄС; перекладає в обох напрямках будь-якої офіційної мови ЄС, а також арабської, китайської, ісландської, японської, норвезької, російської, турецької та української. Додаток пропонує кілька стилів перекладу у сферах офіційної мови ЄС, загального тексту, фінансів та інших. Підтримує всі поширені офісні формати, включаючи pdf, може надати файли tmx або xlf для професійних перекладачів. Сервіс є одним із найточніших сучасних додатків машинного перекладу. Веб-сторінка eTranslation є безкоштовною для користування установами ЄС, державними адміністраціями, університетами, позаштатними перекладачами ЄС, малими та середніми підприємствами, європейськими неурядовими організаціями та проектами, що фінансуються програмою *Цифрова Європа*, розташованими в країнах ЄС, Ісландії, Норвегії, Ліхтенштейні та Україні. Особливістю цього перекладацького сервісу є високий рівень безпеки – усі дані, оброблені системою, залишаються в межах системи безпеки Єврокомісії і не можуть бути видимі стороннім особам. Персонал, який працює в установах або агенціях ЄС, може отримати прямий доступ до eTranslation за допомогою облікових даних для входу в ЄС, без реєстрації. Інші відповідні користувачі в країнах ЄС, Ісландії, Норвегії, Ліхтенштейні чи Україні можуть тут зареєструватися.

Українську мову офіційно додано до системи перекладів eTranslation в межах участі в програмі *Цифрова Європа*, до якої вона долучилася з 2022 року. Використання передових технологій нейронного перекладу, які започаткувала пошукова система Googletranslate у 2017 році, дає можливість обробляти українською мовою не лише ключові слова і фрази, а й зв'язки між словами, що робить переклади більш точними. Сьогодні, коли відбувається процес адаптації законодавства України до законодавства ЄС, перекладацька діяльність у європейському просторі та передусім, переклад юридичної документації ЄС на українську мову набуває особливого значення. Переклади здійснюються швидше та ефективніше, стають надійнішими. Водночас українське законодавство має більше можливостей для перекладу на мови країн ЄС.

Підсумовуючи, слід зазначити, що діяльність європейських інституцій перекладу спрямована на досягнення високоякісних стандартів усного та письмового перекладу з метою допомоги як громадянам ЄС, так і іншим людям, які стикаються з мовним бар'єром, передусім, у сфері законодавства.

Література

1. DG Interpretation URL : https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/interpretation_en
2. *Thierry Fontenelle* La traduction au sein des institutions européennes // Revue française de linguistique appliquée. 2016/1 (Vol. XXI). Pp. 53-66.
3. Knowledge Centre on Interpretation URL:<https://knowledge-centre-interpretation.education.ec.europa.eu/en>
4. Speech Repository URL:<https://webgate.ec.europa.eu/sr/>
5. DG Translation URL : https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/translation_en
6. Термінологічна база IATE<https://iate.europa.eu/home>
7. Система перекладу-Translation URL:https://commission.europa.eu/resources-partners/etranslation_en